

DINSDAG

Ik, een poëzieminnaar? Suggestie van dat woord! Onmiddellijk lonkt de metafoor: voor ik het weet beweer ik dat zij een humeurige maîtresse is, die mij onvergetelijke momenten verschaft. Maar de waarheid is, welnu, *prozaïsch*. Van poëzie vind ik wat ik van de mensheid vind: beide zijn abstraheringen; alleen hun *concrete zijn* is eventueel het beminnen waard. Het verschil is kwantitatief: ik bemin enkele mensen en vele gedichten.

ZONDAG

Gisteravond een etentje bij de Hendersons in Brussel. Dit oudere Engelse echtpaar troont, na dertig jaar diplomatieke dienst (hij) en bijbehorende soupertjes (zij), te midden van zijn antiek, zilverwerk, fotolijstjes en een reusachtige, nogal ordeloos uitgestalde en opgestapelde bibliotheek. Er staat geen herenhuis omheen; ze wonen in een ruim appartement op de derde verdieping, met uitzicht op de donkere boomtoppen van een park. Er was nog een jonger stel aanwezig, dat Joy en ik nooit eerder hadden ontmoet.

Zoals alle gesprekken tussen mensen die elkaar niet goed kennen, had ook de tafelconversatie een tamelijk middelpuntvliedend karakter. Ik concentreerde me op een voortreffelijk stuk gebraad. Onze gastheer - minzaam, erudiet, breedspakig, ijdel - vertelde over de ouderwetse manieren van Lord Carrington, over de animositeit tussen Tony Blair en hemzelf; andere beroemdheden passeerden de revue, dit alles op de achteloze toon van de Britse adel.

Toen gebeurde het.

Opeens liet hij de stroom van zijn anekdotes uitvloeien in de delta van de poëzie: 'Voor mijzelf gold, zoals George Herbert dat omschrijft,

He sweetly liv'd; yet sweetness did not save
His life from foes.

Al had Herbert het geloof ik over een prins.'

Hij lachte kort, maar lang genoeg om iets bitters te laten ontsnappen. Hij drukte zijn servet tegen de lippen. Er viel een stilte. Op mijn bord baadde het lam lijdzaam in zijn muntsaus. Dreigend schaarden de erfstukken zich rondom de tafel. In de boomtoppen achter het brede raam zwegen de vogels met grote nadruk.

MAANDAG

Wat betekent zoiets nu? Waarom haalde Henderson een *metaphysical poet* aan? Waarom die omweg? Behoort het tot de Engelse beschavingsvariant om als ontwikkeld mens uit het hoofd poëzie te citeren (ik heb het vaker meegemaakt), maar dan als methode om het eigen gevoel tegelijk te etaleren en te verbergen?

WOENSDAG

De term *plagiarius* ('slavendief') is bedacht door de epigrammendichter Martialis, die in zijn tijd dermate populair was dat hij zijn collega's voorstelde regels van hem te kopen in plaats van te stelen. Ben Jonson maakte van het Latijn het nu verouderde *plagiary*, dat zowel plagiaat (thans *plagiarism*) als plagiator (thans *plagiarist*) betekent. Critici zouden Jonson prijzen voor deze introductie van een nuttig begrip; en hem tegelijkertijd hekelen wegens plagiaat van Martialis.

Dit alles lees ik bij een zekere Amanda Foreman, die in *The Wall Street Journal* uitweidt over plagiaat, onder de tot

lezen nopende titel *The Poetry Wars* (een Amerikaans familied lid stuurde me het knipsel).

Maar wat zei Eliot? 'Immature poets imitate, mature poets steal.'

En Oscar Wilde? 'It is the privilege of the appreciative man.'

DONDERDAG

Is er vandaag iets poëtisch gebeurd?

De kuisvrouw (o subliem woord) bracht na Kerstmis uit Oekraïne een fles drank mee: amberkleurige wodka. De verantwoordelijke gifmenger had op het etiket cyrillische letters afgedrukt, beeldschoon maar onleesbaar, naast een lauwerkrans, gouden medailles en een paar Spaanse pepers. De smaak was navenant: brandend zwaard, zwavelzuur, slok uit de koeltoren van Tsjernobyl.

Vuurrood veinsde ik interculturele dankbaarheid. Wat nu gedaan? Ik kon die schat toch geen verdriet doen door haar fles onaangeroerd op het drankenkabinet te laten staan? Daar prijken maar een paar flessen; ze zou het onmiddellijk zien en teleurgesteld zijn.

Sindsdien giet ik iedere week het equivalent van een borrel in de gootsteen, om de indruk te wekken dat ik mezelf eens in de week trakteer op dat exotische bocht.

Tot hier is het proza.

Vandaag was ze er weer - ze wees stralend op de fles en kirde in haar zelfbedachte Volapük: 'Môssieu Benno trrouw wodka beaucoup lekkerrr!'

Op haar tong, die deze vijfvoetige jambe spontaan produceerde, maakte haar erotische r een koprol, en toen nog een; ik beleefde een nuchtere dronkenschap; heel even was alles poëzie.

MAANDAG

Er is een Belgische Dichter des Vaderlands benoemd, Charles Ducal - of ik in *De Standaard* een stuk ter verdediging van

het instituut wil schrijven. Mijn neurotransmitters geleiden velerlei botsende gedachten.

Natuurlijk vind ik, anglofiel, de *poet laureate* een nobele instelling, die tot de onweerstaanbare flauwekul van de Engelse tradities behoort. Maar het is makkelijker Engeland als vaderland te hebben dan België. Ik noteer: 'Seamus Heaney bedankte voor deze lauwerkrans. Zijn argument was dat hij niet bij het "centrum" hoorde: dat van de Britse eilanden, Londen, het Hof:

My passport's green.
No glass of ours was ever raised
To toast The Queen.

Wonderlijk gekoketteer naar mijn smaak, maar van dichters moet je ook geen al te intelligente politieke inzichten verwachten.'

MAANDAGAVOND

Ben ik een voorstander van zo'n nationale verzenmaker?

Zeker niet van een gewestelijke Vlaamse dichter - als je voor de taal als criterium opteert, en niet voor de staatsgrens, stel dan een Dichter der Nederlanden aan.

Ik noteer: 'De Belgische entiteit is een reëel bestaande werkelijkheid, die nadelen en voordelen heeft. Klaar. België verheerlijken behoort trouwens niet tot de taakomschrijving van de Dichter des Vaderlands.'

DINSDAGOGHTEND

Zeker, al schrijvend moest ik mijn afkeer van Ducals politieke ideeën wegslikken. Ze smaakten naar ongekoekt leer, maar de verskunst won het uiteindelijk van de politiek. Een vermakelijk idee, à propos, dat een ouwe maoïst als eerste Dichter des Vaderlands zou worden aangesteld: zo'n fabeldier is voor geen enkel land representatief, zelfs niet voor China.

Bovendien schrijft Ducal verzen die van een charmante ouderwetse weemoed zijn, maar dan met een half moderne versificatie, waarin het eindrijm wordt afgewisseld met assonantie. Het is het soort poëzie waar ook ongeschoolde lezers plezier aan kunnen beleven – hij is dus, in zekere zin, een *volksdichter*.

Dirk van Bastelaere (door N.N. systematisch Van Babbe-laere genoemd) vindt dat Ducal sentimentele rommel uit het biedermeier nabootst, zo weet ik van vrienden die in café Facebook soms aan de toog hangen. In een ander stuk, in dezelfde krant, ontmaskert Van Bastelaere het idee van de Belgische Dichter des Vaderlands als een stommitieit van lieden die tot hun enkels in de modder van het belgicisme staan.

Nu de paradox van mijn tegenstander. Hij pleit voor een Dichter der Nederlanden. Daar zou ik geen bezwaar tegen maken, ik lust zowel vlees als vis, en dat ideologiseren van de dichtkunst is evenveel waard als een betoog waarin het herderinnetje van Saksisch porselein op de schoorsteenmantel van de burgerlijke salon een apologie vormt van het ancien régime. Maar wat lees ik in het voorwoord van *Hotel New Flandres* (1998), de bloemlezing van, vooral, Dirk van Bastelaere, uit de naoorlogse Vlaamse poëzie? Dat er een ‘Vlaams poëtisch systeem’ bestaat, en voor dat systeem ‘is Nederland een buitenland, net zoals Frankrijk, Amerika of India’.

Aha...

Haha!

WOENSDAG

Enige tijd geleden vernam ik het blijde nieuws dat bij een kleine Londense uitgeverij, Eyewear geheten, een keuze uit mijn poëzie zou verschijnen, in een vertaling van David Colmer, onder de titel *Get lyricked!* De geschiedenis van Eyewear was behoorlijk mysterieus: het bedrijfje was opgericht,

ergens in een edwardiaans souterrain, met een smak geld van een miljonair die in poëzie liefhebberde. Gisteren mailde de directeur mij om te melden dat de mecenas van de ene dag op de andere ‘al zijn geld kwijt was’. Hoe die ramp had plaatsgevonden, wist hij zelf ook niet. Evengoed zou mijn boek nog verschijnen, maar als ik misschien ideeën had voor fondsenwerving... (Waar vind je nog zo’n miljonair? Op de rommelmarkt, tussen de Van Goghs natuurlijk!)

Die bundel van mij verschijnt straks waarschijnlijk dus als een na laatste of allerlaatste uitgave van Eyewear, zoiets als een baby die uit een kunstmatig in leven gehouden moederlichaam wordt geboren.

Bundel uit, licht uit.

ZATERDAG

Wat schrijft Marianne Moore in ‘The Monkeys’ aan Dirk van Bastelaere?

In dat gedicht zegt een bitter gestemde katachtige over het voorwoord van *Hotel New Flandres* en soortgelijke teksten, die als de kalkoen bij het kerstmaal met dikdoenerige termen zijn gevuld:

(...) Ze hebben ons hun bleke, halfrijpe
manifesten aangesmeerd, bevend en
opgewonden hakkelend: wij mochten
de kunst niet begrijpen; het was een verschrikkelijk
ingewikkeld iets, dat zij onderzochten

alsof het onvoorstelbaar esoterig was, zo symmetrisch ijszig alsof het uit chrysopaas of marmer was gehakt – strak van spanning, kwaadaardig in zijn macht over ons (...)

Mijn vertaling is terug te vinden in *Het Artisbestiarium* (Nieuw Amsterdam, 2013); het origineel, inclusief het neo-

logisme 'arcanic' (esoterig), staat in *The Complete Poems* (The Macmillan Company/The Viking Press, 1980).

Wie zou die kat zijn? Herman de Coninck?

ZATERDAGAVOND

En vandaag? Is er vandaag iets poëtisch gebeurd? Iets wat mij als 'typisch dichterlijk' is opgevallen? Hé, emotie! Ja, jij daar: ben jij poëzie? En jij, gekrulde blonde haarlok op de schouder van mijn vrouw? En jij, hond, die geeuwt in de eeuwig ontoegankelijke fenomenologie van je hondsheid? En... hé, jij daar! Gedicht! Gedicht van een ander! Gedicht van mijzelf... Ben jij wel poëzie?

Hoe vaak komt het voor dat de emotie, de haarlok en de hond wel poëzie zijn - in een voorlopige, nog niet tot gedicht getransformeerde toestand - maar dat een al geschreven gedicht dat niet is?

ZONDAG

Een zekere Antoine de Kom heeft de vsb-prijs gewonnen met een bundel die als volgt begint:

je haar is zilver en je bed
van goud. dit huis ons uur
waar je vingers verdwalen
nu mijn onderbuik zichzelf te buiten gaat.

Zo gaat het geruime tijd verder; wat zeg ik: zo gaat het verder tot de laatste pagina.

Zoals alle kunst is poëzie betrekkelijk nutteloos, maar deze graad van nutteloosheid kan Oscar Wilde toch niet bedoeld hebben. Zo'n gedicht moet toch minstens een beetje de zinnen prikkelen, het gemoed bewegen, het brein activeren, allemaal processen die wij delen met de kunstenaar van Lascaux (hij was mank en droeg een brilletje en kon dus niet mee gaan jagen) en de toekomstige die nog een

flard van een lied kermt wanneer de wereld definitief in brand staat...

Ik zou iedere regel kunnen 'deconstrueren', maar ik bewaar mijn zout liever voor andere slakken. Alleen die onsmakelijke vierde regel vindt mijn spotlust onweerstaanbaar: bedoeld is natuurlijk iets erotisch, maar het lyrische ego zou best ook diarree kunnen hebben; ja, hij schijt versregels...

Het is, dames en heren, alsof de jury een *parodie* bekroond heeft.

DINSDAG

Een lentedag. Ik zit onder de appelboom en de zon werpt schaduwvlekjes op het schrift waarin ik deze invallen en overwegingen noteer: naïeve jonge blaadjes, die de wind door elkaar mengt.

Is dit plaatje 'poëtisch'? Ik ben eerder geneigd het impressionistisch te noemen: zo'n dag op een Frans schilderij uit de late negentiende eeuw, gelukkige jonge mensen aan de oever van een rustiek watertje. De ontwikkeling van de tandheelkunde bevindt zich halverwege de inquisitie en de moderniteit, zestienjarige prostituees sterven aan de syfilis, en morgenochtend is het 1914. Maar de zon schijnt, de meisjes dragen interessante hoeveelheden rok en onderrok, geen auto te horen. Vrede en olieverbod.

Lente. Rijmt op tandartsassistente.

Poëzie! Laat me niet lachen, meneer.

EEN UUR LATER

Die uitspraak van Wilde - 'All art is quite useless' - herinnert me opeens aan een regel van Wystan Auden, uit zijn vaak geciteerde 'In Memory of W.B. Yeats', een van de grote gedichten van de twintigste eeuw:

For poetry makes nothing happen: it survives (...)

Deze regel – althans de stomp ervan, ‘poetry makes nothing happen’ – is voor zichzelf begonnen, buiten het gedicht waarin hij is ontstaan. Een doodenkele dichtregel leeft als autonoom maxime voort.

Als we mogen aannemen dat Wilde allereerst de *economische nutteloosheid* van de dichtkunst in gedachten had, dan is het in het geval van Auden logisch te denken dat hij op de *politieke nutteloosheid* van de poëzie doelde. Het gedicht dateert van 1939; afkerig van zijn eigen roem in Engeland, maar bovenal gedesillusioneerd door het gedrag van extreemlinks in de Spaanse Burgeroorlog (over extreemrechts had hij geen illusies gekoesterd), was hij net naar New York geëmigreerd, de stad waar hij zich zou terugbekereren tot de anglicaanse kerk toen Hitler Polen binnenviel.

Nee, van gedichten mocht je geen politiek effect verwachten; hooguit zinnenprikkeling, gemoedsberoering, verhoogde activiteit in de synapsen...

EVEN LATER (15U32), NU MET EEN GLAS VOOR ME, MAAR NOG STEEDS AAN DE TAFEL ONDER DE APPELBOOM

Kijk, daar betreedt de Dichter des Vaderlands mijn landgoed! Een hersenschim die over het terras aan komt zetten en nu tegenover me op een stoel plaatsneemt, met een vastberaden glimlach. Vriendelijke man. Ik kijk door hem heen: achter hem wuift een kleurig boeket, zomerbloemen die in mijn geest zijn ontbloeid. Nu begint mijn gast zowaar een vers op te zeggen; het heet ‘Woord tegen woord’ zegt hij, ‘het is mijn eerste gedicht als Dichter des Vaderlands...’

Van alle woorden zijn de onze de zwakste,
al liggen zij ontgensprekelijk in de mond.
Niemand verhoort ze, niemand verkracht ze.
Zij kussen de sterren, zij hebben geen grond.

Andere woorden bewegen armen en benen,
vullen schedels, ontsteken de keel.
Een mes in de rug kan vertaald als een streling,
een schop in de buik als noodzakelijk verkeer.

Het andere woord rijmt niet, het bewijst zonder meer
dat de werkelijkheid strookt met uw krant.
Het drukt op uw ogen, de startknop van uw tv,
en licht op. Het maakt ons duister en bang.

‘Frans,’ zeg ik na een stilte, ‘Frans, jongen, wat bedoel je nu toch te zeggen? Dat echte poëzie zwak is en niks teweegbrengt in de grote wereld? En dat die andere woorden politieke propaganda zijn en haatzaaien?’

‘Ik heb het daar eerder over conformisme,’ zegt hij. ‘De dingen die je altijd maar in de krant leest en op tv hoort en die iedereen slikt.’

Het is zo’n aardige, zachtmoedige kerel.

‘Maar Frans, dan is er toch een derde soort woorden? De woorden die ze bij jouw favoriete partij gebruiken? Die van rebellie en opstand en haat tegen het kapitalisme? Hoe zit het daar dan mee? En schrijf jij niet ook gedichten die worden gemotiveerd door je politieke engagement?’

‘Ja, ook wel...’ Zijn glimlach verdwijnt, zijn wangen vallen in.

‘Gedichten waarmee je dierbare vrienden van mij bang hebt gemaakt?’

Hij werpt me een bedroefde, donkere blik toe. Staat op. Zweeft weg.

DAGEN LATER

Gottfried Benn. Ik blader door zijn *Gedichte: in der Fassung der Erstdrucke*, op zoek naar regels over de Eerste Wereldoorlog. Ik ontdek dat Benn in januari 1934 ‘In Memoriam Höhe 317’ in een tijdschrift publiceerde; pas in 1948 zou het